

Μιλώ για την ιδεολογία του, έπειδή την πρακτική εφαρμογή των αρχών του θα τη θεωρούσα βλαβερή και που θα ενδιέφερε την αστυνομία, εάν δεν ήταν από τα πράγματα αδύνατα.

Για το αυτό για το έργο των πρακτικών σοσιαλιστών του τόπου μας—αν υπάρχουν—ούτε μίλησα, ούτε θα μίλησω στο Νουμά.

Για την ιδεολογία όμως του σοσιαλισμού θα μπορούσα κάτι να πω, εάν δε νόμιζα πως ο Νουμάς χρειάζεται τις στήλες του, για πρακτικότερα θέματα.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΜΑΣ

ΘΑΛΑΣΣΑ

Και το κεφάλι μου ξορκίζω και το καρδιόχτυπο
Κι αντίκρισα ένα δράμα που πάντα και πλαταίνει,
Κι αντίκρισα τη θάλασσα, να τραγουδάει, να δέρονται,
Τη θάλασσα, τη θάλασσα την πρώτη μου ερωμένη!

Αάση, βουνόπλαγα, στεριές την πλῆξη μου χαρίσατε,
Κι ὁ λίμνη, μέσα σου έκλεισες μιὰ ψεύτικη γαλήνη.
Ἐγὼ ποθῶ τὰ γινώριστα, τὰ δρόα και τὰ νιντόταχα,
Τὸς οὐρανοὺς, τὰ πέλαγα, τὴν ἀπεραντοσύνη...

Στις ἄλλες ἔγνοιες πὺν βαθεῖα πλῆθος ἐντὸς μου
ὕπάρχουνε,
Ἐνας πρωτόφαντος καημὸς γεννιέται ἀγάλη ἀγάλη,
Στὰ ματωμένα του φτερά μᾶνασηκύνει ἀπάντεχα
Και μ' ὁδηγεῖ και φέρνει με στὰ Ἰταλικά ἀκρογιάλια.

Τὴ θάλασσα, τὴ θάλασσα νὰ ξοναῖδῶ νειρεύτηκα,
Μέσ' τὴν ἀρμύρα νὰ λουστῶ και μέσ' τὸ πλούσιο
κύμα

Και νὰ γροικῶ τὰ πουλιὰ πὺν ὑψώνονται στριγγό-
λαλα

Και νὰ ταιριάζω τὴν πλατεῖα τὴν πελαγήσια ῥέμα!
ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

— Νέαι Ἰδέαι τοῦ Τολστόη	Δρ.	2.—
— Τὸ τέλος τῆς ἐποχῆς μας	»	1.50
— Κοινωνιολογικά προάδοξα.	»	3.—
— Ὁ Μίξ Νορδάου	»	2.—
— Ὁ Βέρθερος τοῦ Γκαίτε	»	2.—
— Φιλοσοφία τοῦ Γάμου	»	2.—
— Ἡρωὶς τῆς Μακεδονίας	»	1.—
— Δράμα εἰς πρῶτες τρεῖς ὑπὸ	»	1.—
Γ. Κούρη.		

* Ἀπαντα πωλοῦνται εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον Α. Γαλανοῦ,
δὸς Στουδίου 54.

Ἦρθα νὰ δῶ μὴν εἶσουν ξεσκαπασμένη, νὰ σέ σκε
πᾶσω κοιμηθῶ.

Τὸ παιδικίσιον κρεβατάκι εἶταν ἀγνὸ και δὲν
ἐπρεπε νὰ τὸ λερῶσιν οἱ δικές μας μὲζέριες κ' οἱ
ἐλευσιότητες τῆς ζωῆς μας. Μὲ ποῖο δικαίωμα τολ-
μοῦσα ἐγὼ και ὑπνοῦσα τὸν ἥτοχο αὐτὸ ὕπνο και
τάρρα τὰ ὁμορφα παιδικίσια ὄνειρα; Πῶς τολ-
μοῦσα και δὲν κοκλίνιζα ἀπὸ ντροπὴ πηγαίνοντας
νὰ κοιμηθῶ μὲ τὸ κοριτσάκι αὐτὸ τὸ ἀνήξερο; Κι
ἂν μὲ ρωτοῦσε, γιατί δὲν πλαγιαζῶ στὸ δικό μου
τὸ κρεβάτι... κι ἂν στὴ σκέψη, πῶς μπορεῖ νὰ φο-
δᾶμαι, μοῦ πρότεινε καλόγυμνο και γλυκόλογο νάρ-
θει στὴν κάμερά μου, νὰ κοιμηθεῖ μαζί μου στὸ
δικό μου τὸ κρεβάτι πὺν εἶναι πῶς μεγάλο και θὰ
μὰς χωρεῖ καλύτερα;

Ὁχι, ὄχι. Φρίκη και νὰ τὸ συλλογιῶμαι μόνο.

— Τίποτε, ἀγάπη μου! ἡσυχάστε, κοιμηθῶ.

Ἦρθα νὰ δῶ ἂν εἶσουν σκεπασμένη. Καλὴ νύχτα...

Νυστάζω! Εἶναι δὴ ὥρα. Σηκώθηκε δὴνα
τὸς ἀέρας και χτυπᾷ στὴ γειτονιά κάποια παρα-
θυρόφυλλα πὺν λησμονηθήκαν ἀνοιχτά. Ὡ, πῶς μοῦ
κάνει κακὸ ὁ ἀέρας σὰ φυτὰ τὴ νύχτα! Μιὰ ἄλλο-
κοτὴ λύπη γιὰ ὅλα τὰ πράγματα πὺν εἶναι ὅζω και
τὰ στραπατσέρνει, μοῦ πλακώνει τὴν καρδιά μου.

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Κοντὰ στὴ λυρική πλημύρα μπορεῖ νὰ πει κα-
νένας πῶς ἡ λογοτεχνική μας κίνηση βρίσκεται
στὸν ἀστερισμὸ τοῦ δράματος. Σχεδὸν οἱ περισσότε-
ροι ἀπ' τοὺς παλιότερους και νέους συγγραφεῖς μας
προτιμᾶν νὰ δόσουν σκηνηκὴ μορφή σ' ἐκεῖνο πὺν
θὰ μπορούσαν, μοῦ φαίνεται, νὰ τὸ τραγουδήσουν ἢ
νὰ τὸ διηγηθοῦν καλύτερα μόνοι τους, δίχως τὸ με-
σολάβημα τῶν θεατρίνων. Δὲ λέω πῶς μιὰ ἀρτί-
τητα στὸ λυρικὸ ποίημα ἢ στὸ διήγημα εἶναι πράμα
εὐκόλο—τίποτε δὲν εἶν' εὐκόλο στὸ σύνορο τῆς
τέχνης—μὰ ἡ σκηνὴ ἔχει τις ξεχωριστὲς συνθήκες
τῆς κ' ἡ δραματικὴ σύνθεση ἀπαιτεῖ κάποια ξέχωρη
ἰδιοφυῖα, πὺν μόλις σὲ δυὸ τρεῖς θαμποχάραξε ὡς
τὴν ὥρα στὸν τόπο μας. Μὰ πάλι κι ὁ λογοτέ-
χνης εἶναι κι αὐτὸς μέλος μιᾶς κοινωνικῆς περιο-
χῆς, σὲ τούτῃ δίνεται περίσταση ἀπ' τὴν μιὰ ἢ τὴν
ἄλλη αἰτία νὰ καλιεργηθεῖ τὸν ἢ τὸ ἄλλο εἶδος λό-
γου κ' ἔτσι κ' ἐκεῖνος σέρνεται ἀπὸ τις ἀπαιτήσεις
τοῦ καιροῦ. Καὶ σὲ μὰς ἀρχισε στερνὰ νὰ ζωηρεθεῖ,
ἡ θεατρικὴ κίνηση. Ἡ δόξα ἀσφαλίζεται γιὰ τὸν
ποιητὴν εὐκολότερα ἀπὸ τὴν σκηνή, μιὰ ἐπιτυχία σ'
αὐτὴ μπορεῖ νὰ τοῦ ἀνταμείψει τοὺς δημιουργικοὺς
κόπους τοῦ πῶς γενεῖα ἀπὸ τὰ περιοδικὰ και τὸ βι-
βλίο κ' ἔτσι καθένας, πὺν ἡ τύχη τοῦ τὸν ἔριξε στὰ
γράμματα, ἀποφασίζει νὰ τὴ δοκιμάσει και στὸ θέα-
τρο. Μὰ κι ὁ σκόπελος σ' αὐτὴ τὴ δοκιμὴ εἶναι πῶς
ἐπικλίντουν. Ἡ λαχτάρα τῆς ἐπιτυχίας παρασέρνει
εὐκολότερα σὲ κάποιο συμμόρφωμα μὲ τὰ γούστα και
μὲ τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο τοῦ θεατρικοῦ κοινού κι ὁ
ποιητὴς βάζει ὁδηγὸ τοῦ πολλῆς φορὲς περισσότερο
τὴς ἀπαιτήσεις τοῦ θεατρώου ἢ τοῦ ἀστεριού, πὺν
πρόκειται νὰ σαρκώσει στίς σάνιες τῆς σκηνῆς τὸν
ἥρωα ἢ τὴν ἥρωῖδα του, παρὰ τὸ ποιητικὸ σάρ-
κωμα τῆς σύλληψής του. Καὶ θὰ χρειάζονταν μιὰ
ἀνώτερη ποιητικὴ ἐφευα γιὰ νὰ νικάει και νὰ ὑπο-
τάζει μὲ τὴ δημιουργικὴ τῆς δύναμη ὅλους τοὺς
ἄλλους δευτέρους σκοποὺς και τις σκληρὲς βιωτικὲς
ἀνάγκες. Μιὰ τέτλια λὲν πῶς εἶταν ὁ Σαίξπηρ και
δὲν ξέρω ἄλλος ποιός. Μιὰ τέτλια ὅμως δὲ φαίνεται
νὰ εἶναι κι ὁ συνθέτης τῶν «Τριῶν φιλιῶν», τοῦ
πρώτου ἀπὸ μιὰ ἀραδαριὰ θεατρικὰ ἔργα, πὺν τυ-
πώθηκαν τώρα στερνὰ σὲ χωριστὰ βιβλία ἢ δημο-
σιέτηκαν σὲ διάφορα ἔγκριτα περιοδικὰ τῆς μέσας
κι ὅζω ρωμιούσης.

Τὸν κ. Κ. Χρηστομάνο τὸν ἔχω ἀκουστὰ γιὰ
ἔγκριτο συγγραφέα και στὴ μητρική μας γλῶσσα και
σὲ ξένες. Ἡ τραγικὴ σκηνάτα τοῦ ὅμως, καθὼς τὸ
λέει τὸ δραματικὸ τοῦ ἔργο, τὸν παρουσιάζουν γιὰ
ἀρκετὰ πρωτόπειρο θεατρικὸ συγγραφέα. Πρωτόπειροι
εἴμαστε και θὰ μένομε ἴσως σ' ὅλη τὴ ζωὴ μας σὲ
περισσότεροι στὸν τόπο μας. Μόνο ἓνα ξετύλιμα τῆς
ὅλης κοινωνικῆς ζωῆς μας σὲ ὅλα τῆς τὰ φανερό-
ματα θὰ φέρει ἓνα ξετύλιμα καὶ ὁρίσματος τόσο στὴ
γενικὴ ἀντίληψη τῆς τέχνης ὅσο και στὴν ἀτομικὴ
μπόρεση τοῦ καθενὸς τεχνίτη. Μὰ ἀπὸ ἓνα συγγρα-
φέα μὲ μόρφωση και ψήμη εὐρωπαϊκή, ἀπὸ ἓναν
πὺν ἔδειξε τόσο ριζοσπαστικὸ πνεῦμα σὰ διευθυντὴς
σκηνῆς και βόηθησε τόσο πολὺ τὸ σχετικὸ ἀνύψωμά
τῆς, περιμένε κανένας ἓνα δραματικὸ πρωτόλειο κά-
πως τεχνικότερο και σοβαρότερο ἀπ' τὴν τραγικὴ
κοινοτυπία τῶν «Τριῶν φιλιῶν». Ἡ ὑπόθεσή τους
εἶναι ἀπλή. Ἡ Ντοντὸ κ' ἡ Λιάνα ἀγαπᾶν τὸ
Φαίδη. Ἡ πρώτη τοῦ δίνει νυχτερινὴ συνέντευξη
στὸν κήπο τοῦ παρθενωγαίου, πὺν εἶναι μαθήτρια
και στὸ τέλος τὸν παρακαλεῖ νὰ φιλήσει και τὴ
φιλενάδα τῆς τῆς Λιάνας, πὺν τῆς βαστάει φανάρι
πίσω ἀπὸναν θάμνο. Ὁ Φαῖδης παντρεύεται τὴ
Ντοντὸ. Γυρνώντας ὅμως ἀπὸ τὸ ταξίδι τοῦ γάμου,
ξαναφιλεῖ κατὰ παράκληση τῆς γυναικὸς τοῦ τῆς
Λιάνας. Στὴ Ντοντὸ ξεσπάει ἡ κληρονομικὴ ἀρώστια
τῆς. Μαθαίνοντας τὸ ἀναπόφευκτο τέλος τῆς, στέλ-
νει και φέρνει τὴ φιλενάδα τῆς, βάζει τὸ Φαῖδη και
τὴν ξαναφιλεῖ μπροστὰ τῆς κι αὐτὴ μπαίνει στὴν
ἄλλη κάμαρα και σκοτώνεται.

Δὲ λέει κανεὶς πῶς δὲ μπορούσε ἀπ' τὸ τριμμένο
θέμα νὰ βγεῖ στὰ χέρια ἑνὸς ποιητῆ ἓνα δραματικὸ
ἔργο. Μὰ γιὰ τούτο θὰ χρειάζονταν ἡ γνώση τῆς
ἀνθρώπινης ψυχῆς περισσότερο ἀπ' τὴν εἰδικότητα
στὴς τσαλᾶτες. Στὸ συγγραφέα τῶν «Τριῶν φιλιῶν»
δὲν ἀρνούμαι βέβαια τὴν ἀξία νὰ μπορεῖ νὰ διασκε-
δάσει τὴν ἐκλεχτὴ κοινωνία ὕστερα ἀπ' τὸ καλὸ
φαγί τῆς μὲ σκανταλιστικὲς σκηνές, ἐρωτικὲς σμι-
ξεις κάτω ἀπ' τὰ παιγνίδια τῆς σελήνης, μὲ κομ-
ψόπρεπες διασκεδᾶς σαλονιών, μὲ γαργαλιστικοὺς
ὕπαινοιγμούς ἀπὸ κρυμμένες κι ἀνοιχτὲς κρεβατοκά-
μαρες, δὲν ἀρνούμαι πῶς οἱ καθολικάδες τῶν ἡρώων
τοῦ και τὰ παιγνίδια, πὺν παίζουν τοῦτοι στὸ γκαρ-
σόνι τοῦ ξενοδοχείου, δὲν εἶναι ἀξία νὰ φαιδρύνουν
κι ἀνθρώπους σεβαρότερους μου, δὲν ἀρνούμαι ἀκόμα
πῶς ὁ συγγραφέας τῶν «Τριῶν φιλιῶν» καταφέρνει
νὰ ἐκφράσει στὴ γλῶσσα μας κουραστικότερα ἀπὸ

και βλέπω πὺν και πὺν κανένα δέντρο ὀλομόνχο νὰ
τὸ συρομαδεῖ σὰ νὰ πασάξει νὰ τὸ ξεριζώτει! και
βλέπω τὰ φανάρια τῶ δρόμου νὰ τρεμουλιάζουν σὰ
νὰ θέλει νὰ τὰ σβῶσει. Ἐπειτα τὰ σκυλλία πὺν πη-
γίνουσε τοῦχο τοῦχο και γουγίζουσε και ἄλλα πὺν
ἀνακατώνουσε σκουπίδια και ἄλλα πὺν κοιμοῦνται
κουλουριασμένα στὰ παραγώνια... Καὶ βλέπω ἓνα
μειθυμένο πὺν παρκαλεῖ και τρικλίζει. Κ' ἔπειτα
ἓνα τραγοῦδι παρκαφῶν πὺν ἀπομακρύνεται. Κ' ἔ-
πειτα τὸν κρότο μιᾶς ἀμαξῆς πὺν περνᾷ και χάνε-
ται σιγὰ-σιγὰ, και τις ὁμιλίες ἀντρῶν και γυναικῶν
μαζί πὺν φεγγουε ἀπὸ βεγγέρα, κι ἀπάνω ἀπ' αὐτὰ
τὸ βουητὸ τᾶέρα και τὸ σφύριγμα και τὰ χτυπὴ
ματα τῶν ἀνοιχτῶν παραθυρόφυλλων και τὸ σύρσιμο
πὺν κᾶνουνε στίς πλάκες τὰ ξερά φύλλα και τὰ
παλιόχαρτα!

Μὰ πὺν θὰ κοιμηθῶ και νυστάζω!...

15 τοῦ Σεπτεμβρίου.

Εἶμαι καλύτερα σήμερα. Μπορῶ και περπατῶ
μέσας στὸ δωμάτιο λίγο και δὲν ἔχω διόλου πονετό.
Ἀῦριο ἐλπίζω θάμκι τέλεια καλά και θὰ γράψω
τοῦ Λώρη νᾶρθε. Ἐχω ξεχάσει ὀλωσδιόλου τί συ-

νέθηκε και θὰ τοῦ δώσω πάλι τὴν ἀγάπη μου ὅπως
ἄλλοτε. Δὲ μὲ νοιάζει πῶς δὲ μ' ἀγαπᾷ. Εἰστά-
νομαι βαθειά πῶς δὲ μὲ νοιάζει. Ἀρκεῖ νᾶρχεται
νὰ τὸν βλέπω. Σὼ εἰ νὰ μ' ἀφήνει νὰ τοῦ ἔπανα-
λαμβάνω ἐγὼ τὴν ἀγάπη μου... Ὅταν ἀγαπᾷ κα-
νεὶς σὲν κ' ἐμένα δὲν πρέπει νὰ τὸ κρύβει! Νᾶρθεῖ
ὁ Λώρης. Να ξέρω πῶς ἦθε γιὰ μένα, πῶς δὲ
βρίσκεται σπῆτι μου νὰ τοῦ μιλῶσω γιὰ μιὰ ἄλλη,
νὰ μὴν ἔχω ἀγάπη νὰ ὑποκλίνωμαι και νὰ ὑπο-
φέρω τόσο... Ἡ ψυχὴ μου λυγίζει ἀπὸ τὸ βάρος
τῆς εὐτυχίας πὺν θὰ νοιώσω σὲν τὸν ἰδῶ! Παναγιᾶ
μου, γιατί ἀφήσα τὸν καιρὸ και χυθῆκε ἄδικαι;
Γιατί σὲν ἔλειπε και δὲ μὲ γράψε πιά, ἔπαψα κ'
ἐγὼ νᾶν τοῦ γράφω και τὸ ἔχρησκα σωστὸ αὐτό;
Μηπως δὲν τὸν ἀγαποῦσα τότε; Μὴ ναί. Κᾶποτε
δὲ φερνόμαστε ἔτσι και λέμε πῶς πρέπει νὰ φανοῦμε
ἐγωιστὲς ἐπιτέλους και τὸ κᾶνουμε και μένουμε εὐ-
χαριστημένοι και περφόνοι γιὰ τὸ κατόρθωμά; Ψέ-
ματα! Ψέματα! Δὲν ἀγαποῦμε τότε. Τότε εἶναι
πὺν ἀρχίζουμε και ἔχνοῦμε και δὲ μὰς πολυ-
νοιάζει.

Πιά ἄλλη ἀπόδειξη ἀπὸ τὴ σημερινή; Ὁ Λώ-
ρης γύρισε και μὲ χίλιους τρόπους μ' ἔκαμε νὰ πι-
στέψω πῶς δὲ μ' ἀγαπᾷ πιά. Δὲ μὲ ρώτησε γιατί